

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовано комисију:
Одлуком Сената Државног универзитета у Новом Пазару, на седници одржаној 27.09.2017. године, именована је Комисија за оцену рукописа докторске дисертације, под насловом *“Савремени изазови и утицај финансијске подршке на одрживе развојне процесе у руралним подручјима Републике Србије“*, кандидата мр Горана М. Квргића.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 - Др Милица Вујичић - ментор, ред. проф., ужа научна област: Општа економија и привредни развој, датум избора у звање 24.03.2004. године, Универзитет у Крагујевцу – Економски факултет; 24.09.2007. године уже научне области: Општа економија и привредни развој; и Пословна економија и менаџмент, Државни универзитет у Новом Пазару
 - Др Миладин Костић, редовни професор Државног Универзитета у Новом Пазару, научна област Правне науке, ужа научна област Јавно-правна, датум избора у звање 24.09.2007. године.
 - Др Лела Ристић, ванредни професор Универзитета у Крагујевцу - Економски факултет, научна област Економске науке, ужа научна област Општа економија и привредни развој, датум избора у звање 10.07.2015. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Горан М. Квргић
2. Датум рођења, општина, држава:
21.06.1973. године, у Београду, Република Србија

3. Магистарски рад под насловом *«Буџетски дефицит, примарна емисија и монетарна нестабилност»*. је одбранио 2001. године на Економском факултету Универзитета у Београду и стекао назив магистар економских наука.

4.

Уписан на докторске академске студије - студијски програм Економија, Одлуком Сената 01.12.2016. године, са признатом дипломом магистра економских наука. Пријавио је на Државном универзитету у Новом Пазару, 30.01.2017. године, докторску дисертацију под називом: *«Савремени изазови и утицај финансијске подршке на одрживе развојне процесе у руралним подручјима Републике Србије»*, која је одобрена за израду од стране Сената Државног универзитета у Новом Пазару, 26.05.2017. године, а на основу Извештаја Комисије о подобности теме и кандидата, од 06.03.2017. године.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

«Савремени изазови и утицај финансијске подршке на одрживе развојне процесе у руралним подручјима Републике Србије»,

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Савремене проблеме у одрживом руралном развоју, сходно његовим кључним својствима, комплексности и вишезначајности, треба истраживати као одговарајуће управљачке проблемске ситуације, у складу са разноврсним питањима, унутрашњим и спољним изазовима развоја, као и утицајем финансијске подршке у том процесу, да би се дефинисале мере и активности за обнову и активирање потенцијала руралних средина.

Полазећи од места и значаја одрживог руралног развоја у националној економији, предмет научног истраживања докторске дисертације се односи на анализу повезаности унутрашњих и спољних изазова, као и финансијских извора за рурални развој Републике Србије, у циљу решавања неповољних друштвено-економских тенденција у руралним подручјима и побољшања квалитета живота руралне популације. Сходно томе, у научном истраживању су, пре свега, идентификована кључна одређења истраживачких методологија, а затим су истражени услови, начини, донети и ограничења научно утемељеног и практично корисног комбинованог коришћења стратегија одрживог руралног развоја, у складу са савременим изазовима и могућностима финансијске подршке, које подстичу инвестиције у рурална подручја, уважавајући њихове специфичности.

Дисертација је структурирана у осам тематских поглавља, са уводом и закључком, на 201 страна: Увод (1-9); I Развој концепта одрживог развоја (10-19); II Утицај савремених трендова на имплементацију концепта одрживог развоја (20-27); III Кључне детерминанте руралног развоја (28-52); IV Развојни изазови руралних подручја Србије (53-81); V Финансијски оквир и мере за подршку руралном развоју

Републике Србије (82-93); VI Регионална сарадња и програми подршке руралном развоју (94-108); VII Активности за ефикаснију валоризацију потенцијала руралних подручја (109-148); VIII Примери добре праксе и емпиријска истраживања (149-174); Закључак (175-187); Литература (188-200) и Прилози.

У *уводном делу* су дефинисани Предмет и циљеви истраживања, Преглед претходних истраживања, Методе статистичке обраде података и осталих релевантних података, као и Очекиване научне вредности рада.

У *првом делу* дисертације под насловом "Развој концепта одрживог развоја", концепт одрживог развоја приказан је кроз призму основних компоненти и глобалног приступа његовој имплементацији, уз указивање на потребу поштовања великог броја принципа и постојања институционалног оквира за управљање руралним развојем.

У *другом делу* дисертације: "Утицај савремених трендова на имплементацију концепта одрживог развоја", указано је на значај савремених процеса глобализације светске привреде, позитивне и негативне утицаје глобализације на одрживи развој, утицај државе и мултинационалних компанија на одрживост руралног развоја, као и институционалне инфраструктуре за имплементацију овог концепта.

У *трећем делу* дисертације "Кључне детерминанте руралног развоја", кандидат је навео методолошке поступке у дефинисању руралних подручја, међународно стандардизоване дефиниције руралних подручја и индикаторе за опис стања у овим подручјима. Типологија руралних подручја, према специфичностима обележја, такође, била је предмет кандидатове анализе. Хармонизација законодавства за примену одрживог руралног развоја у Србији са међународним стандардима, захтевала је од кандидата да проучи низ закона који се односе на ову област, а пре свега, Закон о регионалном развоју ("Сл. Гласник РС 30/10"), где је Република Србија увела NUTS класификацију, у складу са Eurostat-ом, затим Закон о територијалној организацији РС, Закон о планирању и изградњи и др., што је он са успехом учинио. Почевши од географских карактеристика насеља у РС, преко демографске и економске структуре руралних подручја, диверзификације прихода, руралног тржишта рада, руралног сиромаштва, квалитета живота и др., кандидат је анализирао постојеће стање и трендове у руралним подручјима Републике Србије.

У *четвртном делу* дисертације "Развојни изазови руралних подручја Србије", уз SWOT анализу руралне Србије и стратешке циљеве и приоритете за остваривање политике руралног развоја, кандидат је анализирао унутрашње изазове развоја руралних подручја Србије (рурални ресурси - партиципативни приступ и методе управљања природним ресурсим, територијални капитал, конкурентност руралне економије, територијална кохезија и смањење сиромаштва, креативност и иновативност у руралном развоју) и спољне изазове развоја руралних подручја Србије (климатске промене, економска глобализација, чланство у Светској трговинској организацији и ЕУ), као и значај проактивног деловања руралне политике на спољне изазове. Стратегија развоја руралних подручја Републике Србије 2014-2024. године, је компаративно приказана са анализом модела руралног развоја кроз Leader приступ, у контексту развојне стратегије Европа 2020.

У *петом делу* дисертације "Финансијски оквир и мере за подршку руралном

развоју Републике Србије", анализирана су основна подручја интервенције и инструменти подршке руралном развоју, институционалног оквира и политике јавних услуга за рурални развој и финансирања руралног развоја, кроз буџетску подршку, у склопу аграрне политике, као и кроз претприступну подршку ЕУ, IPARD фондове. С тим у вези, идентификовани су ефекти коришћења IPARD средстава на развој руралних подручја Републике Србије. Кандидат је нагласио да хармонизација законодавства са ЕУ подразумева спровођење целокупне правне регулативе у одређеном подручју финансирања руралног развоја и акредитацију система за управљање фондовима, ДИС - децентрализовани систем управљања фондовима, код Европске комисије. У овом контексту, кандидат је проучио уредбе Европског савета и финансијска правила IPARD-а, како би се средства из ових фондова могла и користити.

У шестом делу дисертације "Регионална сарадња и програми подршке руралном развоју" дата је анализа кључних приоритета прекограничне сарадње руралних подручја, значаја формирања мреже за рурални развој, уз критичку анализу нивоа развијености социјалног капитала у руралним подручјима, као и основне карактеристике јавно-приватних партнерстава као једног од облика управљања руралним развојем, уз критичку анализу постојећих форми партнерстава у руралним срединама и указивање на могућности формирања локалних акционих група које су примерене за имплементацију LAG-а.

У седмом делу дисертације "Активности за ефикаснију валоризацију потенцијала руралних подручја", кандидат је анализу усмерио на активности које поспешују повећање атрактивности руралних подручја за инвестирање, промоцију одрживог руралног развоја, кроз производњу и употребу нових видова енергије, развој малих и средњих предузећа и предузетништва у руралним подручјима, имплементацију резултата научно-истраживачког рада у рурална подручја, уз целоживотно учење.

У осмом делу дисертације "Примери добре праксе и емпиријска истраживања" кандидат је обрадио LEADER и LAG приступ руралном развоју у Србији, уз могућности формирања локалних акционих група. Презентиране су студије случаја добре праксе у области руралног развоја развијених земаља и извршено је опсежно емпиријско истраживање руралног развоја села у појединим областима Републике Србије, на нивоу НСТЈ 2 (Регион Шумадије и Западне Србије и Регион Војводине), нивоу НСТЈ 3 (Шумадијска област, Рашка област и Средњобанатска област) и НСТЈ 4 (Крагујевац, Нови Пазар и Зрењанин), односно, села у тим општинама (Доње Јарушице, Рајчиновиће и Ботош), где је друштвено-економска реалност указала да је за успешан рурални развој битна стратегија развоја руралних подручја, усмерена на повећање и диверзификацију руралне економије, која омогућава различитим актерима да искористе свој територијални капитал, специфичности и компаративне предности. Преглед значајних развојних карактеристика села приказан је SWOT анализом, која је указала да, поред значајних предности, проблем у селима представља неразвијена инфраструктура, социјална и здравствена заштита, тренд напуштања села, недовољна подршка локалне и регионалне власти, недостатак предузетничке иницијативе и др. Идентификоване су могућности и претње, утврђени модели развоја и диверзификације руралне економије за свако село. Кандидат истиче да се учава

већи оптимизам у неразвијеним подручјима, што кореспондира са смањењем броја становника и домаћинстава у селима Шумадијске и Средњобанатске области, а повећавањем у Рашкој области, где је забележена и најповољнија старосна структура становништва. За утврђивање ставова испитаника о квалитету живота на селу, коришћена је петостепена Ликертова скала, на основу које су бодовани одговори на постављене тврдње. Треба истаћи, у све три области, становници су истакли да не би напустили село, без обзира на незадовољство које су исказали у другим одговорима на постављене тврдње из анкетног упитника.

У *закључку* су експлицитно прецизирани најзначајнији савремени аспекти одрживог руралног развоја, указано је на кључну улогу државе у повећању ефикасности коришћења расположивих финансијских извора, могућности и ограничења коришћења IPARD средстава у руралном развоју Републике Србије, као и значај развојне политике засноване на територијалном принципу, уз уважавање локалних специфичности и потреба руралног становништва. На крају дисертације је дат преглед коришћене литературе (192 референтна извора) и прилог.

Списак слика: 26

Списак табела: 42

Списак графикана: 20

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У теоријском контексту, концепт одрживог руралног развоја се третира као ново поглавље теорије привредног развоја, у оквиру које се на бази различитих модела преиспитује да ли рурална подручја са својим предностима и бројним слабостима могу да се укључе у савремени и веома захтевни концепт одрживог развоја, како би се обезбедила већа ефикасност у коришћењу расположивих ресурса и једнакост међу генерацијама. Кључни елементи теорије и концепција од значаја за рурални развој су: (1) одржива егзистенција руралног становништва (Sustainable rural livelihoods - SL), која оспорава став да само пољопривреда може да решава сложене проблеме руралног развоја и потреба сеоског становништва (Chambers, Conway, 1992); (2) Миленијумски развојни циљеви (MRC) и јачање институција, који из перспективе руралног развоја захтевају да земље које добијају средства и које користе различите врсте развојне помоћи, морају развијати кохерентну визију свог руралног развоја и изградити институције које могу позитивно утицати да се рурална подручја развијају; (3) социјална заштита, где се фокус подршке померен са подршке производњу на подршку социјалној заштити и директним новчаним трансферима и газдинствима; (4) поновни интерес за позицију малих газдинстава (Patel et al., 2009), са различитим стратегијама и виђењима њихове перспективе; (5) информационе и комуникационе технологије (ICTs) за развој руралних средина, где је поента стављена на тзв. дигитални јаз и превазилажење проблема приступа

сеоског становништва информацијама и иновацијама, као предусловима за повећање конкурентности; (6) "фер трговина" - концепт оријентисан да се нађе простор на тржишту и за произвођаче који не задовољавају стандарде великих трговинских ланаца, као и промовисање људских права и корпоративне друштвене одговорности за еколошку одрживост.

Уважавајући савремене изазове одрживог развоја, стратешки правци руралног развоја Републике Србије усмерени су на подстицање економског и социјалног развоја руралних подручја, у сагласности са њиховим специфичностима. Иако рурална подручја Републике Србије имају повољне ресурсе за успешну имплементацију концепта одрживог развоја, присутни су и многобројни изазови, па су неопходне крупне структурне промене и значајна улагања у ову област. Да би се остварио одрживи рурални развој, рурална политика се мора ослањати на развојне фондове који подстичу инвестиције у рурална подручја, уважавајући њихове специфичности. Значајну подршку томе треба да пруже домаћи и инострани фондови, финансирањем развојних пројеката који повећавају инвестициону активност у инфраструктури, енергетици, информационој технологији, образовању, пољопривреди и другим важним секторима у руралним подручјима. Тежиште се ставља на програме који доприносе већој мобилности и ефикасности финансијских средстава, а носилац, пре свега, треба да буде држава, која мора проактивно деловати на спољашње и унутрашње изазове. Наиме, глобална криза је разоткрила бројне слабости либералне економије и њених институција и организација, а финансијске интервенције Европске уније (ЕУ), представљају само краткорочну подршку у борби са кризом. Нови модел руралног развоја захтева већу мобилност и ангажованост буџетских средстава, уз њихову ефикаснију употребу. Уважавајући специфичности руралних подручја Републике Србије, у раду су анализиран могућности и ограничења коришћења финансијских средстава, пре свега, IPARD фондова, уз примере LEADER приступа и формирања LAG-а у домаћој пракси, наглашавање улоге јавно-приватних партнерстава, прекограничне сарадње и остале активности релевантне за ефикаснију валоризацију потенцијала руралних подручја. Примери добре праксе развијених земаља, као и емпиријска анализа одрживости сеоских заједница у Рашкој, Шумадијској и Средњобанатској области, потврдила је значај финансијских извора и локалних иницијатива за одрживи рурални развој.

Постављени оквир истраживања отворио је много теоријских и практичних питања. У савременим условима, проблеме руралног развоја потребно је решавати интегрално и примерено специфичностима сваког конкретног подручја, јер универзални модел за одрживи рурални развој не постоји, већ зависи од интерних и екстерних фактора. У пракси се често комбинују егзогени, ендогени, "одоздо на горе", "одозго на доле", пројектни, мултуфункционалности, Leader и други

приступу, у тражењу оптималних решења. Разматрајући преглед претходних истраживања из ове области, аутор наглашава значај нове руралне економије, као и велике улоге и одговорности развојне политике, уз истицање предности и недостатака постојећих модела за развој руралних заједница, са становишта аграрне, индустријске и постиндустријске руралности. Једно од сложенијих питања везаних за развој руралних подручја је питање нивоа руралности ових подручја, јер су рурална подручја у великој мери различита, не само због својих природних, привредних, социо-културних и институционалних разлика, него и због својих развојних могућности. За дефинисање руралног простора, аутор се определио за релевантне методологије индикатора руралног развоја *OECD*-а, где је главни критеријум густина насељености испод 150 становника по км², а секундарни критеријум величина урбаног центра, ЕУ (100 становника по км²) и према учешћу продуктивних у укупним површинама, за све територијалне статистичке јединице - *NUTS* нивое. Аутор у раду истиче да се стратегија интегралног руралног развоја, као изразито динамична и отворена, и на њој заснована политика и модели, стално мењају, посебно у контексту процеса глобализације, промењене руралне стварности и пројекције даљег ширења ЕУ. Са становишта обезбеђења ефикаснијег функционисања руралне економије и њеног доприноса укупном привредном развоју, рурални развој у ЕУ прошао је кроз шест еволутивних фаза, где се тек у петој фази, у периоду 2007-2013. године, рурална политика спроводи одвојено од аграрног развоја, а у складу са Стратегијом Европа 2020 имплементирају се различити модели руралног развоја у земљама чланицама. Такође, укључено је и критичко праћење остваривања укупног развоја и појединачних програма који се реализују посредством средстава међународних фондова у функцији доприноса складнијем економском развоју. У том смислу, аутор истиче да је за успешно визионирање политике руралног развоја Србије, значајна спознаја модела интегралног руралног развоја у Европској унији, и притом наглашава да се решења не могу уопштавати и генерисати, јер свако подручје захтева специфична решења. Аутор наглашава значај модела руралног развоја заснованог на територијалном приступу, али и уочава да комплексност приступа "одоздо према горе", непостојање аутономије локалних власти, недовољно препознавање сегмената руралне економије и локалне развојне стратегије, као и неразвијене институционалне структуре, ограничавају примену овог приступа. Програми помоћи ЕУ и пројекти руралног развоја намењени Републици Србији су многобројни, али се наглашава да фондови ЕУ нису циљ, већ средство за постизање локалних циљева, у складу са политиком ЕУ, уз истовремено коришћење приватних извора, регионалних грантова и других извора финансирања.

Истраживања у овом раду су указала да дефинисање руралних области у Србији није званично усклађено са OECD и Еуростат стандардима. Званична статистика у Србији препознаје само два типа насеља: „градско“ и „остало“ које се односи на рурална подручја. У основи, методологија која се користи у Србији показује мањи проценат становништва које живи у руралним срединама него што би се добило када би се применила OECD или ЕУ методологија.

У раду се наглашава да се у међународним интеграционим процесима, рурални развој Републике Србије суочава са значајним променама развојне политике. У овим процесима, нарочито се истиче значај усаглашавања овог сектора са захтевима Светске трговинске организације (СТО) и процесом интеграције у ЕУ.

Мере подршке руралном развоју Републике Србије у периоду 2014-2024. године предвиђене су у оквиру приоритетних стубова развоја и представљене су по потпериодима, који се дефинишу на нивоу трогодишњих временских интервала. Предвиђени потпериоди су: Потпериод економске кризе (2014–2016.) – током овог периода ставља се акценат на очување стабилности система подршке, без радикалних измена у структури мера и обима средстава; Потпериод поновног привредног раста и приступа IPARD средствима (2017–2020.) – очекује се да ће у овом периоду доћи до значајнијег раста БДП-а, чиме би се отворио простор за раст средстава намењених подршци пољопривреди и руралном развоју; и Потпериод новог програмског периода ЕУ (од 2020.) – период јаке концентрације на приступање и стицање квалификација за повлачење што већих ЕУ фондова након приступа. Међутим, за спровођење политике руралног развоја потребан је велики број институција на националном, регионалном и локалном нивоу.

Европска комисија је почетком 2015.године усвојила IPARD -2 за Републику Србију, за који би требало да буду финансиране мере до 2020.године, а односе се на: инвестиције у пољопривредна газдинства; подршку пољопривредним удружењима; инвестиције у физичку имовину у вези са прерадом и маркетингом пољопривредних производа и производа рибарства; развој и диверзификацију пољопривредних газдинстава; развој руралне инфраструктуре; припреме и спровођење локалних стратегија развоја и техничку помоћ; агро-еколошко-климатске мере и мере органске производње; као и мере за припрему и имплементацију Leader приступа.

Аутор наглашава да у финансијском периоду 2014–2020. година, Србија учествује у осам програма прекограничне и транснационалне сарадње, и то: Мађарска–Србија, Румунија–Србија, Бугарска–Србија, Хрватска–Србија, Србија–Босна и Херцеговина, Србија–Црна Гора, Јадранско–јонски транснационални програм и

Транснационални програм Дунав. За сваки програм предвиђена су средства и приоритети које треба остварити. Такође се истиче значај локалних предузетничких и иновативних потенцијала за развој сеоских заједница, у циљу да се обезбеди уравнотежен технолошки развој руралних области, повећа конкурентност и квалитет живота руралног становништва. Форме јавно-приватних партнерстава у развоју руралних подручја Републике Србије су различите, а степен међусобне подршке становника села има посебно значење и важност. Развој малих и средњих предузећа (МСП) је основни чинилац модерне тржишне економије и средство да се стимулише предузетништво, истиче кандидат, а пре свега, развој малих и средњих предузећа у органској производњи, руралном туризму, производњи алтернативних извора енергије, управљању отпадом, прецизној пољопривреди и др.

Увођење LEADER приступа у Србији представља саставни део приступања Републике Србије ЕУ, наглашава кандидат. Пројекат LEADER Иницијатива Србија (LIS пројекат), пружао помоћ за имплементацију LEADER приступа у руралном развоју у Републици Србији. LEADER концепт за Програмски период 2014-2020. године, под називом Модел локалног развоја подређеног заједници (CLLD модел - *Community-Led Local Development*), у складу је са LEADER принципима. Многобројни примери, кроз програме ревитализације руралних подручја, у земљама ЕУ, попут Чешке, Словачке, Шкотске, у оживљавању руралног туризма, МСП, традиције и обичаја, повећања квалитета know-how, су примери добре праксе и за Србију, где се кроз низ пројеката у оквиру одрживог туризма, развоја културне баштине, заштите животне средине и др., у Кладову, Пироту, Дивчибарима, Старој Планини, могу применити, уз уважавање њихових специфичности. Такође, развој задругарства, удружења и мрежа за рурални развој су значајни за унапређење квалитета живота у руралним подручјима Србија.

У циљу приказивања степена развијености сеоских заједница на нивоу НСТЈ, кандидат је спровео емпиријско истраживање у Републици Србији, што је од значаја за даљи развој руралних подручја, са становишта унутрашњих и спољних изазова читавог процеса. Хипотезе од којих се у раду пошло су у највећој мери потврђене, међутим, присутна су и одређена истраживачка ограничења, која проистичу из методолошких потешкоћа детерминисања свих важних фактора који утичу на рурални развој, а који представља дугорочан процес, заснован на адекватним политикама, стратегијама и моделима, чији резултати нису видљиви у краћем временском периоду.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ

Остварене резултате, у форми научних радова, кандидат је објавио у часописима са SCI листе, домаћим научним часописима, као и у зборницима радова научних конференција од међународног и националног значаја. Мр Горан Квргић објавио је као аутор или коаутор 56 радова, из категорије М23-6; М52-9; М53-9; М14-5; М33-9; М31-6; М61-2; М63-1; М43-11; и учествовао је на 6 међународних пројеката. Међу радовима који су директно или индиректно повезани са темом докторске дисертације, наводимо следеће:

- Квргић, Г. и др. (2012) Green retail sale as a factor of business success, *METALURGIJA INTERNATIONAL*, ISSN 1582 -2214, Vol XVII. (M23)
- Квргић, Г. и др. (2012) THE IMPACT OF CAPITAL MIX ON RURAL WOMEN ENTREPRENEURS: AN EVIDENCE FROM BANGLADESH, *Metalurgia International*, no.12. (M23)
- Квргић, Г. и др. (2012) INVESTMENT IN INNOVATION OF SMES, EVIDENCE FROM BALKAN COUNTRIES, *Metalurgia International* no 10-2012, ISSN 1582-2214. (M23)
- Квргић, Г. и др. (2012) Development of corporate governance in transition countries, *TTEM*, ISSN 1840-1503 Vol 7, No 4, 2012. (M23)
- Квргић, Г. и др. (2012) The effect of corporate social responsibility on performance in retail; *Metalurgia International*, Vol XVII (2012) No.7, str.184-193. (M23)
- Квргић, Г. и др. (2011) Ефикасност управљања дистрибуцијом органске хране у функцији одрживог развоја Србије, Научно – стручно друштво за заштиту животне средине Србије „*ECOLOGICA*“, Београд, *Ecologica*, 18/2011. (M52)
- Квргић, Г. и др. (2014) Strategic Priorities, Measures And Instruments Necessary For The Development Of Underdeveloped Municipalities, *TTEM*, Vol.9. No.1. (M52)
- Квргић, Г. (2011) Координација мера монетарне и фискалне политике и управљање јавним дугом, *Банкарство*, бр. 41. (M52)
- Шпилер, М., Квргић, Г., Вујадин, Р. (2016) Остваривање стратешке предности у великим пословним системима кроз систем јавних набавки, *Економика*, вол. 62, бр. 2, стр. 111-123. (M52)
- Квргић, Г. и др. (2012) Транзиција у Србији, 2011, Сварог, *Међународна конференција: Конкурентност у функцији одрживог развоја*, Независни универзитет Бања Лука, стр. 188-198, ИССН 1986-8588. (M33)
- Квргић, Г. и др. (2012) Economic Integration and Structural Changes in EE Countries, *3rd DQM International Conference Life Circle Engineering and Management ICDQM 1012*, Belgade, ISBN 978-86-86355-11-9 1. pp. 279-287. (M33)
- Квргић, Г. и др. (2012) *Теорија и планирање привредног развоја*, Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд. (M43)
- Квргић, Г. и др. (2008) *Економија капитала и финансирање развоја*, Висока пословна школа, Чачак. (M43)
- Квргић, Г. и др. (2017) Значај територијалног капитала за рурални развој у економији знања, *Мегатренд ревија*, у штампи (M51), потврда 1691/17 од 05.10.2017.

VII ЗАКЉУЧЦИ / РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања написани су у сагласности са хипотезама и коришћеном методологијом. На основу истраживања и добијених резултата изведени су следећи закључци:

- Осветљавање кључних аспеката управљања руралним развојем, према захтевима и изазовима савремених економских тенденција, потврђује комплексност, значај и актуелност ове проблематике, са аспекта еколошке, економске, производне, друштвене социјалне и културне одрживости.

- Стратегија одрживог развоја усмерена је на три међусобно повезана приоритета: (1) Паметан раст - развој економије засноване на знању и иновацијама (научно-технолошка истраживања и развој, иновације, образовање и дигитално друштво); (2) Одрживи раст - истовремено подстиче конкурентност и производњу која се ефикасније односи према ресурсима; (3) Инклузивни раст – боља партиципација на тржишту рада, борба против сиромаштва и социјална кохезија.

- Концепт интегралног руралног развоја представља комплексан развој одређеног руралног подручја, на основу расположивог територијалног капитала, односно, материјалних и нематеријалних развојних ресурса. Као такав, овај концепт подразумева уравнотежени развој руралних региона, посматран са демографског, социо-економског, просторног, међусекторског, традиционално-културолошког и еколошког аспекта.

- Рурална подручја Републике Србије одликују се великом разноликошћу у погледу величине и морфологије насеља, економског и социјалног развоја, квалитета живота, демографских карактеристика, културолошких и других специфичности. Резултати Пописа становништва из 2011.године показују да су демографски трендови у руралним подручјима све неповољнији. Сеоско становништво је смањено за 10,9%, те данас чини 40,6% укупног становништва Републике Србије.

- Територија Републике Србије, укључујући Косово и Метохију, простире се на површини од 88.509km², на којој се налази 6.158 насеља, од којих 193 представљају градска насеља, а 5.965 су остала насеља, која се сматрају руралним. На подручју Шумадије и Западне Србије, од укупно 2.112 насеља, 97,5% спадају у остала насеља (сеоска насеља). У Региону Војводине, од укупно 467 насеља, 88,9% су сеоска насеља, а у Региону Јужне и Источне Србије, од укупно 1.973 насеља, 97,7% су сеоска насеља. У Београдском региону, од укупно 157 насеља, 89,8%

спадају у сеоска насеља. Једна од кључних карактеристика сеоског становништва је и неповољна старосна, поседовна и образовна структура. Приходи сеоских домаћинстава највећим делом (35–42%) потичу од прихода из радног односа и пензија (око 30%), а приходи од пољопривреде варирају у интервалу 6–9% укупно расположивих средстава домаћинстава. Родне неједнакости у домену економске партиципације су веома изражене међу руралном популацијом. Значајно је смањење броја жена у укупном становништву (процент промене 2002/2011. године је износио - 11,6%).

- У Републици Србији постоје велике регионалне разлике у погледу руралног сиромаштва. У руралним подручјима је два пута израженије сиромаштво становништва него у урбаним подручјима, чиме је потврђена друга хипотеза у дисертацији. Будући да се економска криза снажно рефлектује на незапосленост, извесно је да ће тренд раста сиромаштва на селу и даље бити присутан. Развијеност социјалног капитала и мрежа у руралним подручјима Републике Србије је релативно скромна у погледу бројности и врста/типова организација цивилног друштва које су у овим срединама присутне.

- Дефинисање руралних области у Републици Србији није званично усклађено са ОЕСД и Еуростат стандардима. Према Уредби о Номенклатури статистичких територијалних јединица, одређивање статистичких функционалних територијалних целина према нивоима изводи се тако што ниво НУТС 1 чине територијалне јединице Србија север и Србија југ; региони су ниво НУТС 2: 1. Београдски регион; 2. Регион Војводине; 3. Регион Шумадије и Западне Србије; 4. Регион Јужне и Источне Србије; 5. Регион Косово и Метохија. Ниво НУТС 3 чине јединице локалне самоуправе у саставу управних округа, односно, области. Емпиријско-статистичка анализа указује да, када критеријуме ОЕСД-а за руралност региона применимо на НУТС 2 ниво региона у Србији, чак су три од четири претежно рурални, са израженим падом броја становника и врло малом густином насељености (само Београдски регион припада претежно урбаном типу подручја).

- Као посебно важни унутрашњи изазови за које је потребно наћи решења, идентификовани су: ресурси, конкурентност, креативност и иновативност у руралном развоју, тржишни ланци и логистичка подршка развоју руралних подручја, територијална кохезија и смањење сиромаштва у руралним подручјима. У Стратегији развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Србије, као најзначајнији спољни изазови, истичу се: климатске промене, глобализација светске привреде, чланство у Светској трговинској организацији и захтеви процеса интеграције у Заједничку аграрну политику ЕУ.

- У међународним интеграционим процесима, пољопривреда и рурални развој Републике Србије се суочавају са значајним променама развојне политике. У овим процесима, нарочито се истиче значај усаглашавања овог сектора са захтевима Светске трговинске организације (СТО) и процесом интеграције у ЕУ.

- Инвестиције у руралну економију и руралне заједнице намењене побољшању приступа основним услугама, инфраструктури и побољшању стања животне средине, од виталног су значаја за повећање квалитета живота у руралним подручјима и пораст њихове атрактивности за инвеститоре. Да би рурална подручја постала атрактивнија, неопходно је промовисање одрживог развоја и стварање нових прилика за запошљавање, нарочито за младе и за жене, као и лакши приступ најновијим информацијама и информационо-технолошким решењима, чиме је потврђена трећа хипотеза у дисертацији.

- Најважнији вид државне подршке пољопривреди и руралним подручјима остварује се путем аграрног буџета. Важан вид подршке су и фондови ЕУ за рурални развој и прекогранична сарадња Републике Србије у области руралног развоја.

- Институцијама и политици јавних услуга за рурални развој, као и концепту јавно-приватног партнерства, кандидат придаје велики значај у управљању локалним руралним развојем и истиче да је развој партнерства и ЛАГ-а још увек слабо заступљен у Србији. Кандидат такође закључује да стварање стабилног макроекономског окружења и стимулативног амбијента од стране државе за развој малих и средњих предузећа, туризма, производњу и коришћење обновљивих извора енергије, производњу здраве хране и повећање атрактивности руралних подручја за инвестиције, представља приоритет у политици развоја Републике Србије.

- Резултати истраживања јасно доводе до закључка да рурални развој у великој мери зависи од активности кључних актера развоја, на свим нивоима од државног до локалног. За то се у дисертацији даје довољно теоријских и емпиријских аргумената. Такође, потврђено је да свеобухватна анализа статешког приступа одрживом руралном развоју у ЕУ представља референтну парадигму за конципирање модела одрживог руралног развоја Републике Србије, уважавајући специфичности руралне економије и друштва.

- Кључне хипотезе од којих се у раду пошло, потврђене су кроз примену квалитативне методологије утемељене на проучавању и дескриптивној анализи истраживачког проблема и кроз досадашња емпиријска истраживања развоја руралних подручја, као и предлозима за унапређење и предлагање модела развоја

примерених специфичним условима појединих подручја од стране самог кандидата.

Закључци дају јасну и недвосмислену слику о добијеним резултатима и у складу су са постављеном хипотезом и добијеним резултатима.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Посматрано са методолошког аспекта, рад је структуриран у сагласности са постављеним предметом, циљем и хипотезама истраживања. Резултати истраживања су систематично и јасно приказани. Добијени резултати су детаљно продискутовани, при чему је коришћен велики број литерарних извора који су сви у директној вези са темом докторске дисертације. Кандидат је систематично приказао резултате добијене у току истраживања, логичким следом и дедуктивно, од општих аспеката ка појединачним. Приликом приказивања резултата, кандидат је показао да поседује знање из теорије, које је објединио синтетичким закључивањем, а јаснијем увиду у добијене резултате доприносе слике, графикони и табеле. Закључци су довољно јасно и прегледно изведени и дају одговор на постављене циљеве истраживања. Приказ резултата је егзактан и омогућује њихово једноставно праћење и разумевање.

Начин приказа и тумачења резултата Комисија оцењује позитивно.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација под насловом: "*Савремени изазови и утицај финансијске подршке на одрживе развојне процесе у руралним подручјима Републике Србије*" је у потпуности написана у сагласности са образложењима датим у пријави теме, почевши од хипотеза, методологије, очекиваних резултата, анализе података и добијених резултата.

Дисертација садржи све битне елементе: насловну страну, детаљан садржај, увод, преглед литературе, хипотезе, коришћену методологију у истраживању и изворе података, теоријски оквир, резултате истраживања, закључке и коришћену

литературу. Сваки од побројаних елемената квантитативно и квалитативно садржи све што се према методологији писања научног рада очекује.

Допринос докторске дисертације мр Горана Квргића, са научног аспекта, може се сагледати у теоријском и практичном контексту. Теоријски допринос рада огледа се у поступку и обиму систематизације постојећих теоријских истраживања из области одрживог руралног развоја. Са практичног аспекта, допринос дисертације се огледа у добро спроведеној емпиријској анализи истраживане проблематике, која на оригиналан и систематизован начин приказује: а) стање, предности, недостатке и могућности даљег одрживог руралног развоја Србије, посебно, истраживање спроведено у 3 села Рашке, Шумадијске и Средњобанатске области, уз предлагање модела будућег развоја; б) анализу фактора који утичу на рурални развој на локалном – регионалном нивоу. У том смислу, истраживање реализовано у оквиру докторске дисертације, представља вредан и оригинални научни допринос проблематици одрживог руралног развоја, суоченој са савременим изазовима. Такође, вредан научни допринос кандидата представља методологија анализе индикатора руралности, посебно на свим *NUTS* нивоима у Републици Србији, као и утврђивање ставова становника о квалитету живљења на селу применом петостепене Ликертове скале, што представља оригиналан научни допринос. Оригиналношћу докторске дисертације се огледа не само у идентификовању истраживачког проблема, већ у јасној емпиријско-теоријској аргументацији у закључивању, примени адекватне методологије, правилно сачињеној анкети, као и критичкој интерпретацији добијених резултата. Може се констатовати да дисертација садржи оригиналне научне резултате, који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације. Посматрано из угла дефинисаног циља и предмета истраживања нису уочени недостаци.

X ПРЕДЛОГ:

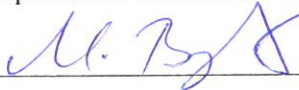
На основу укупне оцене дисертације, Комисија констатује да докторска дисертација мр Горана М. Квргића садржи: (1) јасно дефинисан предмет и циљеве истраживања, (2) добро познавање теоријских поставки посматране проблематике, (3) адекватно примењену методологију истраживања, (4) критички проверене закључке на постављене хипотезе истраживања, (5) сегментиран научни допринос у области руралног развоја (на примеру Рашке, Шумадијске и Средњобанатске области у Републици Србији).

На основу претходно изнетих мишљења, Комисија позитивно оцењује поднети рукопис докторске дисертације кандидата мр Горана М. Квргића "Савремени изазови и утицај финансијске подршке на одрживе развојне процесе у руралним подручјима Републике Србије", и предлаже Сенату Државног универзитета у Новом Пазару да се докторска дисертација прихвати, а да се кандидату одобри јавна одбрана.

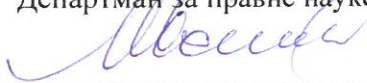
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Ментори:

1. Проф. др Милица Вујичић
Редовни професор, Државни
Универзитет у Новом Пазару -
Департман за економске науке

2. Проф. др Миладин Костић
Редовни професор, Државни
Универзитет у Новом Пазару -
Департман за правне науке

Члан комисије:

3. Проф. др Лела Ристић
Ванредни професор, Универзитет у
Крагујевцу - Економски факултет